

Michał Zaremba*

WPŁYW GLOBALNEGO KRYZYSU FINANSOWEGO NA DYNAMIKĘ GOSPODARKI INDYJSKIEJ

THE INFLUENCE OF THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS ON INDIA ECONOMY'S DYNAMIC

Abstract

Global financial crisis has influenced the whole global economy, changing the view of financial system. Although the crisis started and developed in high-developed countries, especially the USA and the euro zone countries, it has also come to the developing countries. Indian economy, as it is highly integrated and connected to world economy, experienced the effects of the meltdown. The paper deals with the influence of the global crisis to the Indian economy, especially in the view of the economic dynamic.

Key words: financial crisis, economic slowdown, Indian economy, macroeconomics

JEL Classification: F41

Wstęp

Globalny kryzys finansowy przeobraził gospodarkę światową, uwypuklając niedoskonałości i ułomności jej funkcjonowania. Kryzys ten, zapoczątkowany krachem na amerykańskim rynku nieruchomości, szybko przeniósł się na pozostałe segmenty rynku finansowego oraz sferę realną. Niedługo później kryzys wpłynął na pozostałe kraje gospodarki światowej, dotykając zarówno kraje na wysokim jak i na niskim poziomie rozwoju gospodarczego.

Kryzys dotknął kilku istotnych elementów życia gospodarczego: przejawiał się on w formie kryzysu bankowego, kryzysu systemu finansowego, kryzysu zadłużeniowego i kryzysu finansów publicznych. Poszczególne formy występowały łącznie i przenikały się: kryzys bankowy skutkował kryzysem finansów publicznych, który z kolei przechodzi w kryzys zadłużenia. Wszystko to odbiło się

* Doktorant, Katedra Ekonomii Rozwoju, Uniwersytet Łódzki.

negatywnie na funkcjonowaniu zarówno gospodarki światowej jako całości, jak i poszczególnych krajów ją tworzących. W efekcie doszło do zmniejszenia rozmiarów wymiany handlowej, wzrostu bezrobocia i spadku globalnego tempa wzrostu gospodarczego¹.

Negatywne skutki globalnego spowolnienia odbiły się na gospodarkach krajów rozwijających. Gospodarka indyjska, od czasu reform gospodarczych w latach 90. w sposób istotny jest zintegrowana i włączona w system gospodarki światowej również odczuła skutki globalnego spowolnienia.

Niniejszy artykuł ma na celu przeanalizowanie wpływu światowego kryzysu na dynamikę i funkcjonowanie gospodarki indyjskiej w dobie globalnej dekonunktury 2007–2009 i jej pozycję w gospodarce globalnej.

Wpływ kryzysu na funkcjonowanie gospodarki światowej

Kryzys finansowy, zgodnie z metodologią Międzynarodowego Funduszu Walutowego (IMF), jest określany jako sytuacja, w której znaczna część instytucji finansowych zaczyna charakteryzować się aktywami o niższej wartości rynkowej, w stosunku do tynkowej wartości swoich zobowiązań². F. Mishkin określa kryzys finansowy jako występowanie istotnych zakłóceń na rynku finansowym, przejawiających się znaczącym spadkiem wartości aktywów finansowych oraz upadłością wielu instytucji, zarówno finansowych, jak i niefinansowych³.

Początek obecnego kryzysu finansowego, który szybko przeobraził się w kryzys globalny, datuje się na sierpień 2007 roku, kiedy nastąpił krach na amerykańskim rynku nieruchomości, pociągający za sobą lawinę wydarzeń w innych segmentach gospodarki. Symboliczną datą jest 15 września 2008 roku, kiedy upada czwarty co do wielkości bank inwestycyjny, amerykański *Lehman Brothers*. Szybkie rozprzestrzenianie się kryzysu po całym świecie unaocznilo wzajemne powiązania i współzależności krajów tworzących globalną gospodarkę.

Kryzys finansowy 2007–2009 w sposób bezprecedensowy wpłynął na funkcjonowanie gospodarki światowej. Jego skutki, w różnym natężeniu, były odczuwalne w każdym rejonie świata. Kryzys ten charakteryzował się nie tylko globalnym zasięgiem oddziaływania, ale również negatywnym wpływem na wszystkie rodzaje aktywów finansowych oraz sytuację uczestników rynku finansowego, przekładając się na zahamowanie akcji kredytowej, wyhamowanie inwestycji

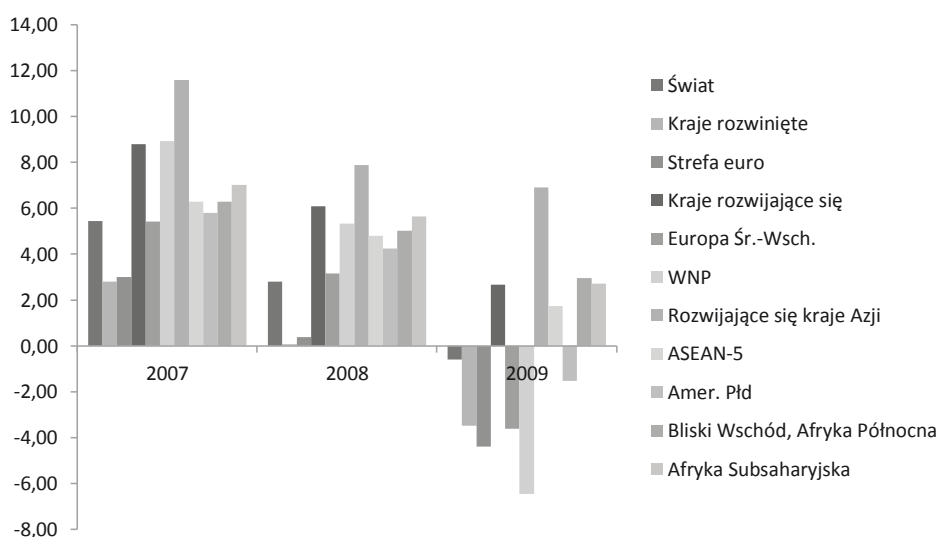
¹ Por. R. Caballero, A. Krishnamurthy, *Global imbalances and financial fragility*, American Economic Review: Papers and Proceedings, vol. 99, no. 2, Pittsburgh 2009, s. 584–588.

² V. Sundarajan, T. Balino, *Banking crises: cases and issues*, IMF, Washington D.C. 1991, s. 3.

³ F. Mishkin, *The economics of money, banking and financial markets*, HarperCollins 1995, s. 223.

i spadek konsumpcji⁴. Znaczne spadki nastąpiły w tempie wzrostu gospodarczego (Wykres 1). W krajach rozwiniętych, krajach Europy Środkowo-Wschodniej, a także WNP oraz Ameryce Łacińskiej spadki tempa wzrostu gospodarczego można określić jako gwałtowne. Najwyższe spadki odnotowano w krajach Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), których spadek ogółem wyniósł prawie 6,5%. Znaczne wyhamowanie tempa wzrostu nastąpiło w rozwijających się krajach Azji i Afryki, gdzie średnie tempo wzrostu w roku 2009 zmalało o 3,5–4,0 pkt. proc., w stosunku do roku poprzedniego. Najniższe wyhamowanie nastąpiło w rozwijających się państwach Azji, gdzie oscylowało ono w granicach 1 pkt. proc. Rok 2009 zakończył się dla gospodarki światowej spadkiem tempa wzrostu gospodarczego o ponad pół procent.

Wykres 1. Tempo wzrostu gospodarczego na świecie w latach 2007–2009

Źródło: opracowanie własne na pods. *International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2013* [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx>].

W okresie globalnej dekonjunktury załamała się wymiana międzynarodowa (Tabela 1.). Wszystkie regiony świata wykazywały znaczące spadki, zarówno eksportu jak i importu. W zakresie importu największe spadki zanotowały kraje WNP, w których wolumen importu spadł o ponad 25%. W krajach grupy ASEAN, państwach Ameryki Łacińskiej oraz Europie Środkowo-Wschodniej spadki importu wyniosły ponad 16%. Najniższe spadki w czasie kryzysu zanotowano

⁴ R. Wilczyński, *Międzynarodowy wymiar kryzysu finansowego*, [w:] W. Małecki (red.), *Globalny kryzys finansowy a polska gospodarka*, Vizja Press & IT, Warszawa 2009, s. 96.

w rozwijających się krajach Azji i Afryki, w których spadki wyniosły maksymalnie 3%. Najniższy spadek wystąpił na Bliskim Wschodzie i krajach Afryki Północnej, gdzie wyniósł on niecały 1%. Ogółem dla całej gospodarki światowej spadek woluminu importu w 2009 roku wyniósł prawie 11%.

W przypadku eksportu dóbr i usług spadki również były znaczące. Podobnie jak w imporcie, największe spadki wystąpiły w krajach WNP, sięgając prawie 14%. Równie wysokie spadki wystąpiły w krajach rozwiniętych, wynosząc ogółem prawie 12%. W pozostałych rejonach świata spadki, choć wystąpiły, były mniejsze, nigdzie nie przekraczając 10%. Podobnie jak w przypadku importu, najniższe spadek wystąpił w krajach bliskowschodnich i północno afrykańskich, w których wyniósł niecałe 3%. Ogółem światowy wolumen eksportu dla całej gospodarki światowej spadł w roku 2009 o lekko ponad 10%.

Tabela 1. Tempo zmian w woluminie importu i eksportu dóbr i usług (%) w latach 2007–2009

Rejon \ Zmienna	Wolumen importu dóbr i usług			Wolumen eksportu dóbr i usług		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Świat	8,07	3,21	-10,94	7,87	2,99	-10,29
Kraje rozwinięte	5,48	1,04	-12,14	6,97	2,35	-11,56
Strefa euro	6,52	1,74	-11,40	6,64	1,24	-12,66
Kraje rozwijające się	14,82	8,40	-8,34	9,84	4,33	-7,88
Europa Środkowo-Wsch.	14,74	4,46	-16,13	10,32	6,41	-9,03
WNP	23,62	13,53	-25,29	8,60	4,58	-13,68
Rozwijające się kraje Azji	11,96	5,58	-1,58	14,59	5,61	-7,93
ASEAN-5	6,43	6,14	-16,99	4,03	-1,70	-6,45
Ameryka Południowa	13,50	8,32	-16,71	4,44	0,51	-10,15
Bliski Wschód, Afryka Północna	18,42	14,99	-0,62	5,59	3,88	-2,89
Afryka Subsaharyjska	16,60	11,58	-2,58	7,46	2,77	-4,21

Źródło: opracowanie własne na pods. International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2013 [http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx].

Przyczyny tak wielkiego załamania w handlu światowym są wielorakie, przy czym za cztery zasadnicze uznaje się⁵:

- 1) głęboki i występujący we wszystkich krajach spadek popytu globalnego;
- 2) bardzo wysoki stopień fragmentaryzacji produkcji, co przyczyniło się do szybkiego rozprzestrzeniania się kryzysu;
- 3) niedostosowana, w stosunku do popytu, podaż środków niezbędnych do sfinansowania transakcji w czasie dekoniunktury;
- 4) narastające tendencje protekcjonistyczne, które utrudniły wymianę handlową.

⁵ WTO, *World Trade Report 2009*, s. 2.

Skutki globalnej dekonjunktury najbardziej dotknęły kraje WNP, Europy Środkowo-Wschodniej i Ameryki Południowej. Zmiany w tempie wzrostu gospodarczego oraz imporcie i eksporcie były gwałtowne i głębokie. O ile w przypadku krajów wysoko rozwiniętych za najważniejszą przyczynę można uznać fragmentaryzację procesów produkcyjnych, o tyle w przypadku gospodarek rozwijających się najważniejszą przyczyną wydaje się być odpływ środków niezbędnych do kontynuowania działalności handlowej⁶. Zmniejszenie strumieni kapitału, wraz ze spadkiem globalnego popytu, jak się wydaje, w sposób najistotniejszy przyczyniło się do tak głębokiego załamania w krajach rozwijających się.

Gospodarka Indii w przededniu wybuchu kryzysu

Rozwój i ściślejsze włączenie się gospodarki indyjskiej w procesy zachodzące w gospodarce światowej datuje się od początku lat 90. XX, wraz z wprowadzaniem liberalnych reform gospodarczych, jako odpowiedzi na kryzys gospodarczy, który dotknął tę gospodarkę na przełomie 1990/1991 roku. Przyczyny wybuchu kryzysu były wielorakie, przy czym do najważniejszych zalicza się upadek i rozpad Związku Radzieckiego, który był wówczas największym partnerem handlowym Indii oraz wybuch I Wojny w Zatoce Perskiej, bezpośrednio wpływający na zawirowania na światowym rynku ropy naftowej (wzrost cen o ok. 65% w stosunku do roku poprzedniego). Istotną przyczyną było także utrzymywanie stałego, przewartościowanego kursu rupii, narastanie deficytu budżetowego i brak stabilności politycznej⁷.

Kryzys gospodarczy odbił się bezpośrednio na gospodarce indyjskiej poprzez spadek rezerw walutowych do poziomu 1 mld USD (co ówczesnie stanowiło wartość dwutygodniowego importu), pociągając za sobą znaczną obniżkę wiarygodności kredytowej. Nastąpił wzrost inflacji do 12% i powiększenie deficytu na rachunku obrotów bieżących do 3% PKB. Narastanie problemów gospodarczych skłoniło Indie do zwrócenia się o pomoc do Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Banku Światowego. Fundusz zgodził się na udzielenie pomocy pod warunkiem wdrożenia przez Indie liberalnych reform gospodarczych, w duchu konsensusu waszyngtońskiego. Reformy te obejmowały deregulację, prywatyzację przedsiębiorstw państwowych oraz liberalizację wymiany handlowej.

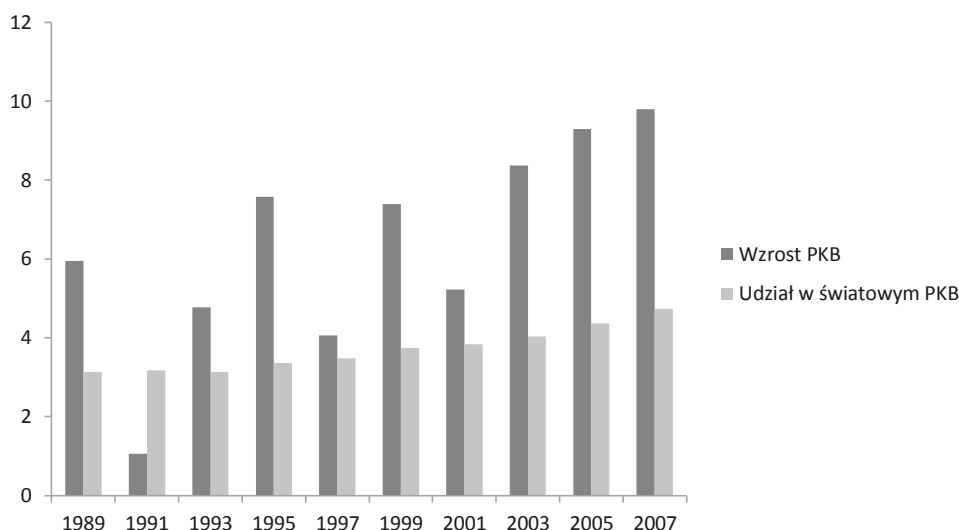
⁶ Inwestorzy w pierwszej kolejności uciekali z rynków krajów rozwijających się, bowiem uznawali je za mniej stabilne, ponadto wystąpił tzw. efekt domina – i tak na przykład sytuacja w Polsce była względnie stabilna, ale inwestorzy wycofywali się z uwagi na problemy występujące na Węgrzech. W okresach kryzysu nastąpiła też ucieczka inwestorów do aktywów uznawanych za pewniejsze, takich jak: dolar i złoto, co oznaczało spadki wartości pozostałych walut.

⁷ Por. T.N. Srinivasan, *Eight Lectures on India's Economic Reforms*, Oxford University Press, New Delhi 2000, s. 33, A. Virmani, *India's 1990–91 crisis: reforms, myths and paradoxes*, Working Paper No. 4/2001-Planning Commission, New Delhi 2001, s. 1–29.

Zarówno interwencjonizm państwowy jak i kontrola działalności gospodarczej zostały znacznie zredukowane, natomiast rola i znaczenie przedsiębiorstw prywatnych wzrosła. Liberalizacja, choć w różnym stopniu, dotknęła większości aspektów polityki gospodarczej, w tym polityki przemysłowej, podatkowej, regulacji rynku finansowego, handlu i inwestycji zagranicznych⁸.

W wyniku przeprowadzonych reform gospodarczych nastąpiły znaczne zmiany w dynamice gospodarki Indii. Roczne tempo wzrostu gospodarczego znacząco się zwiększyło osiągając w 2007 roku, tuż przed wybuchem kryzysu, wartość 9,8% (Wykres 2.). Równocześnie zwiększył się o połowę udział indyjskiego PKB w światowym, z poziomu niecałych 3,2% w 1991 roku, do poziomu 4,7% w roku 2007.

Wykres 2. Tempo wzrostu PKB Indii i wzrostu udziału w PKB globalnym w latach 1989–2007

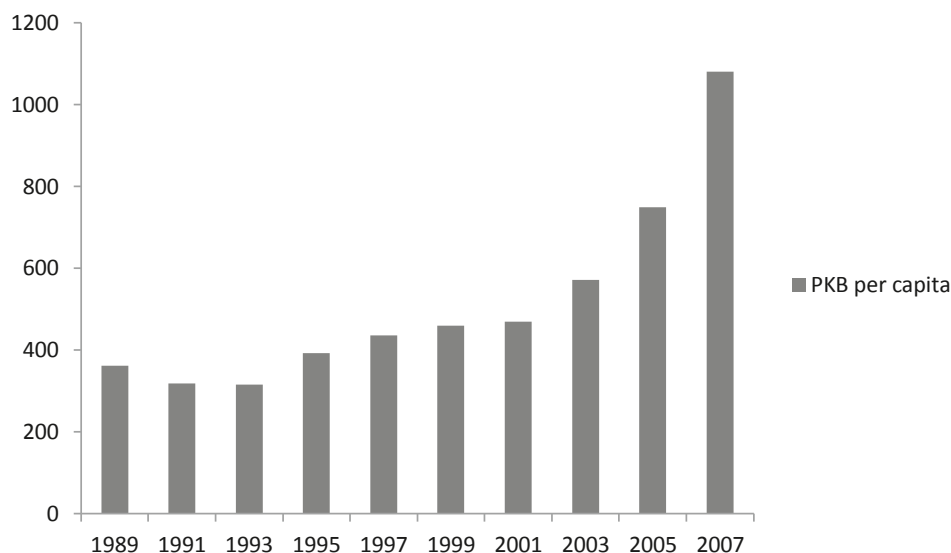

Źródło: opracowanie własne na pods. *International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2013* [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx>].

Pozytywne skutki wprowadzonych reform gospodarczych potwierdzają również bardzo wysoki wzrost PKB na mieszkańca (Wykres 3). W okresie 1991–2007 PKB per capita w Indiach zwiększyło się ponad trzykrotnie, do poziomu 1080 USD na mieszkańca, wobec nieco ponad 360 USD w roku 1989.

⁸ Szerzej o indyjskich reformach: Ch. Kumar, *A discursive dominance theory of economic reforms sustainability: the case of India*, *India Review*, vol. 10, no. 2, London 2011, s. 126–184, V. Joshi, I.M.D. Little, *India's Economic Reforms 1991–2001*, Oxford University Press, NewDelhi 1996, s. 14.

Wykres 3. PKB Indii per capita w USD w latach 1989–2007

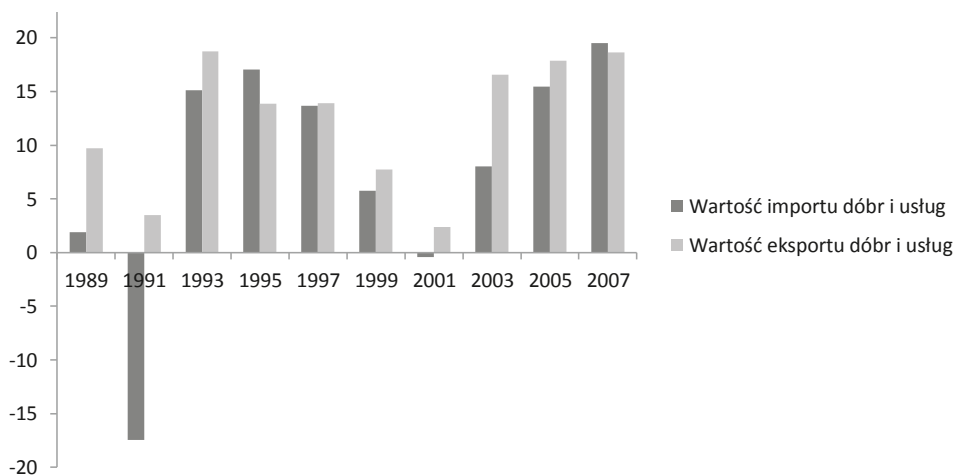

Źródło: opracowanie własne na pods. *International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2013* [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx>].

W okresie 1989–2007 istotnie zmieniły się wartości importu i eksportu dóbr i usług w stosunku do PKB (Wykres 4). O ile przed wybuchem kryzysu 1991 roku, obie wartości były wyjątkowo małe (dla importu 5,45%, dla eksportu 4,0%), o tyle w roku 2007 znacząco się zwiększają – w przypadku importu ponad trzy i półkrotnie, a eksportu ponad czterokrotnie. Oznacza to znaczne otwarcie gospodarki, która wcześniej przejawiała tendencje autarkistyczne. Tak wysokie zmiany tych wskaźników z jednej strony dowodzą skuteczności reform, które w znacznej mierze były nakierowane na głębsze powiązanie Indii z gospodarką światową, a z drugiej dowodzą pozytywnego wpływu rozwoju handlu na wzrost i rozwój gospodarczy.

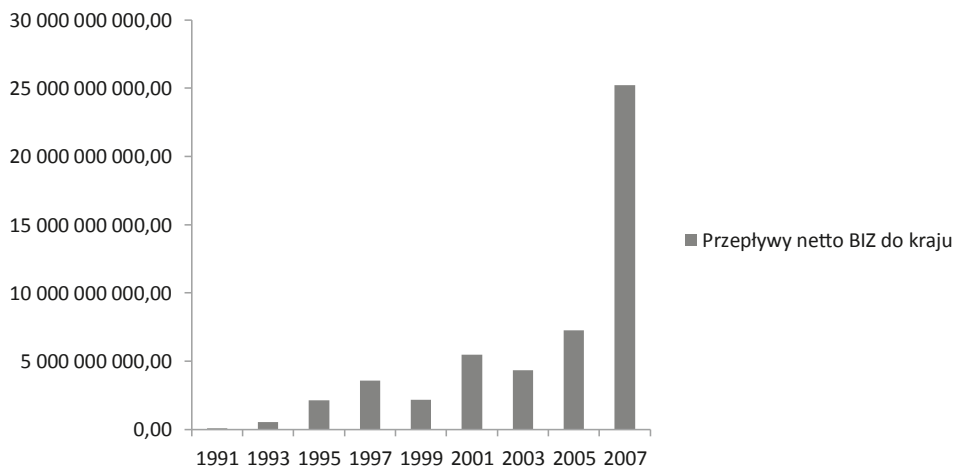
W analizowanym okresie zwiększają się znacząco przepływy netto BIZ do Indii (Wykres 5). O ile w roku 2007 wyniosły one 73,5 mln USD, o tyle już w roku 2007 wzrosły do poziomu 25,2 mld USD. Tak istotne zwiększenie się przepływów BIZ, oznacza znaczne otwarcie tejże gospodarki oraz jej atrakcyjność dla zagranicznych inwestorów. Zwielokrotnienie tych przepływów zdynamizowało tę gospodarkę i przyczyniło się do jej gwałtownego rozwoju.

Wykres 4. Tempo zmian w eksporcie i imporcie Indii w latach 1991–2007

Źródło: opracowanie własne na pods. International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2013 [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx>].

Wykres 5. Wartość przepływów netto BIZ do Indii w latach 1991–2007 (w USD)

Źródło: opracowanie własne na pods. International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2013 [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx>].

Wprowadzone reformy gospodarcze przyniosły wymierne efekty. Indie intensywniej włączyły się w gospodarkę światową, co zaowocowało m.in. znaczącym zwiększeniem obrotów handlowych, intensyfikacją przepływów kapitałowych oraz zwiększeniem się tempa wzrostu gospodarczego. Kraj ten stał się jednym

z czołowych, światowych eksporterów i importerów oraz jedną z najdynamiczniej rozwijających się gospodarek świata. Szerokie włączenie się w procesy globalne umożliwiło przyspieszenie rozwoju społeczno-ekonomicznego i zwiększenie dobrobytu społecznego.

Zmiany w gospodarce Indii w czasie kryzysu finansowego 2007

Kraje rozwijające się, w tym Indie, doświadczały już wcześniej kryzysów finansowych, przy czym pojawianie i oddziaływanie tychże kryzysów na gospodarkę poszczególnych krajów wzrastało systematycznie od lat 80. XX wieku, wraz ze zmianami geopolitycznymi i postępującą globalizacją⁹. Cechą charakterystyczną była uprzednia deregulacja systemów finansowych (przede wszystkim bankowych) oraz liberalizacja przepływów kapitałowych¹⁰. Zmiany w systemie finansowym w pierwszej kolejności odbijały się na rolnictwie i sektorze MŚP, które ze względu na relatywnie wysokie ryzyko oraz małe zyski, stawały się mało atrakcyjnym klientem dla instytucji finansowych. Przypuszcza się, że głęboki kryzys tradycyjnych wspólnot rolniczych w Indiach, był powiązany z upadkiem tradycyjnej bankowości i rozwojem instytucji para bankowych, udzielających pożyczek na znacznie mniej atrakcyjnych warunkach, niż uprzednio¹¹.

Przed wybuchem współczesnego kryzysu finansowego gospodarka indyjska dobrze sobie radziła na arenie światowej, osiągając wysokie poziom zatrudnienia, inwestycji i wzrostu gospodarczego, co pozwoliło modernizować gospodarkę i zwiększać poziom dobrobytu. Wpływ współczesnego globalnego spowolnienia w Indiach, jako pierwszy ujawnił się w poziomie zmian w przepływach zasobów inwestycyjnych od zagranicznych inwestorów instytucjonalnych. O ile w roku 2007 przepływy wyniosły 17,7 mld USD, o tyle w okresie od stycznia 2008 do lutego 2009 roku, następował proces odwrotny: inwestorzy zaczęli masowo wycofywać się z rynku, skutkując dezinvestycjami na poziomie 13,3 mld USD. Masowy odpływ kapitału skutkowałam gwałtowną deprecjacją rupii, która w okresie 04/2008–11/2008 wyniosła ok. 20%. W odpowiedzi indyjski bank centralny (*Reserve Bank of India*) dokonał interwencji, co doprowadziło do spadku indyjskich rezerw z poziomu 315 mld USD do poziomu 246 mld¹².

⁹ B. Eichengreen, *Historical research on international lending and debt*, Journal of Economic Perspectives 5 (1991), s. 149–169.

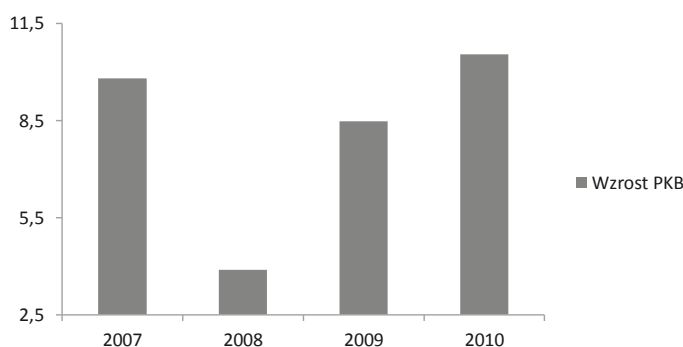
¹⁰ Por. G. Palma, *Three and a half cycles of manias, panics and (asymmetric) crash: East Asia and Latin America compared*, Cambridge Journal of Economics 22 (1998), s. 789–808., J. Ghosh, C. P. Chandrasekhar (red.), *A Decade After: Financial crisis and recovery in East Asia*, Tulika Books, New Delhi 2008, s. 102–110.

¹¹ V.K. Ramachandran, M. Swaminathan (red.), *Financial Liberalisation and Rural credit in India*, Tulika Books, New Delhi 2005, s. 70–73.

¹² M. Joseph, *Global Crisis: India's Response*, Review of Market Integration, Sage Publications, Vol. 1, No. 2/2009, New Delhi, s. 199–221.

Załamanie światowej koniunktury odbiło się w sposób znaczny na gospodarce indyjskiej (Wykres 6), objawiają się przede wszystkim gwałtownym spadkiem tempa wzrostu PKB (ok. 6 pkt. proc.) w roku 2008.

Wykres 6. Tempo wzrostu PKB (%) w Indiach w latach 2007–2010

Źródło: opracowanie własne na pods. *International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2013* [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx>].

Najbardziej znaczącą konsekwencją globalnej dekoniunktury wydaje się być spadek wartości importu i eksportu (Wykres 7). Spadki te były gwałtowne i głębokie, wynoszące 70–80% na przestrzeni 6 lat. Wątpliwe wydaje się odbudowanie poprzednich wartości i powrót na dawne pozycje w ciągu najbliższych lat.

Wykres 7. Tempo zmian w wartościach importu i eksportu w latach 2007–2010

Źródło: opracowanie własne na pods. *International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2013* [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx>].

Znaczące spadki w tempie wzrostu gospodarczego, imporcie i eksporcie oraz przepływach kapitałowych odbiły się negatywnie na dynamice tego kraju i jej pozycji na arenie międzynarodowej. W odpowiedzi na negatywne tendencje w gospodarce władze Indii, podobnie jak władze innych państw, dokonały zmian w polityce makroekonomicznej. Polityka monetarna zaczęła nabierać charakteru ekspansywnego od września 2009 roku. W tym czasie obniżono podstawowe stopy procentowe dla gospodarki indyjskiej: stopę rezerw obowiązkowych (*cash reserve ratio*) obniżono z 9 do 5%, stopę *repo* z 9 do 4,75% oraz *reverse repo* z 6 do 3,25%. Obniżeniu o jeden punkt procentowy, do 24%, uległ również obowiązkowy współczynnik płynności dla banków (*statutory liquidity ratio*). Stymulacja fiskalna, analogicznie jak w innych państwach, obejmowała zmiany w systemie podatkowym, zwiększenie wydatków rządowych w celu skompensowania spadków w popycie oraz wsparcie eksporterów¹³.

W wyniku zmian w polityce ekonomicznej w 2010 r. gospodarka Indii zdecydowanie odbiła – w dużej mierze ze względu na silny popyt krajowy. Niemniej wzrost gospodarczy zaczął ponownie zwalniać w 2011 r. z powodu zmniejszenia wydatków rządowych oraz spadku inwestycji, zarówno krajowych jak i zagranicznych. Pod koniec 2012 roku rząd Indii ogłosił plan reform, mający na celu przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom i zwiększenie poziomu bezpośrednich inwestorów zagranicznych w gospodarce¹⁴.

Podsumowując, gospodarka indyjska jako gospodarka charakteryzująca się wysoką otwartością i silnymi powiązaniem z całą gospodarką światową, szybko i silnie reaguje na zmiany i zawirowania w gospodarce światowej. Kraj ten jest jednak w stanie relatywnie szybko dostosować się do zmieniających się warunków. Perspektywy wzrostu i rozwoju gospodarczego Indii są pozytywne, głównie z powodu młodej populacji, wysokiego poziomu inwestycji, wysokiej elastyczności oraz wysokiego poziomu integracji z gospodarką światową.

Podsumowanie i wnioski

Indie są drugim po względem liczebności krajem świata i największą demokracją. Osiągają relatywnie wysokie tempo wzrostu gospodarczego, czyniąc z nich jeden z najdynamiczniej rozwijających się państw świata. Polityka gospodarcza, opierająca się na liberalizacji, prywatyzacji i globalizacji, zwiększyła tempo rozwoju gospodarczego w Indiach, do ok. 8–9% rocznie. Wszystkie wskaźniki makroekonomiczne, takie jak eksport i import, inwestycje zagraniczne i poziom zatrudnienia wzrosły w sposób znaczący, prowadząc do wzrostu dobrobytu społecznego.

¹³ M. Joseph, *Global Crisis...*

¹⁴ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>.

Światowy kryzys finansowy, który szybko przeobraził się w kryzys gospodarczy miał zasadniczy wpływ na funkcjonowanie gospodarki światowej. Kryzys dotknął zarówno kraje wysoko rozwinięte, jak i rozwijające się. Fale światowego kryzysu gospodarczego spowodowały zawirowania gospodarcze również w Indiach, ograniczając dynamikę gospodarczą, choć nie tak silnie jak w USA czy krajach strefy euro. W celu przezwyciężenia globalnego kryzysu Indie, podobnie jak inne kraje wykorzystwały narzędzia polityki fiskalnej i monetarnej.

Indie nie mogły uciec od obecnego kryzysu, ponieważ ich gospodarka w ciągu ostatnich lat silnie zintegrowała się z gospodarką światową. Wydaje się jednak, że zastosowana stymulacja monetarna i fiskalna przyniosła dobre rezultaty i umożliwiła przetrwanie w czasie największej zapaści. Obecnie gospodarka ta odbudowuje swoją pozycję na rynku światowym, umożliwiając dalszy rozwój i umacnianie swojej pozycji w gospodarce światowej.

Bibliografia

- Caballero R., Krishnamurthy A., *Global imbalances and financial fragility*, American Economic Review: Papers and Proceedings 2009, Vol. 99, No. 2.
- CIA, *The world factbook* [<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>].
- Eichengreen B. *Historical research on international lending and debt*, Journal of Economic Perspectives 1991, No. 5.
- Ghosh J., Chandrasekhar C. P. (red.), *A Decade After: Financial crisis and recovery in East Asia*, Tulika Books, New Delhi 2008.
- International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, April 2013 [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx>].
- Joseph M., *Global Crisis: India's Response, Review of Market Integration*, Sage Publications 2009, Vol. 1, No. 2.
- Joshi V., Little I.M.D., *India's Economic Reforms 1991–2001*, Oxford University Press, New Delhi 1996.
- Kaminsky G.L., Reinhart C.M., *The twin crises: the causes of banking and balance of payment problems*, American Economic Review 1999, Vol. 8, No. 3.
- Kumar Ch., *A discursive dominance theory of economic reforms sustainability: the case of India*, India Review 2011, Vol. 10 No. 2
- Małeckki W. (red.), *Globalny kryzys finansowy a polska gospodarka*, Vizja Press & IT, Warszawa 2009, s. 96.
- Mishkin F., *The economics of money, banking and financial markets*, HarperCollins 1995.
- Palma G., *Three and a half cycles of manias, panics and (asymmetric) crash: East Asia and Latin America compared*, Cambridge Journal of Economics 1998, No. 22.
- Ramachandran V. K., Swaminathan M. (red.), *Financial Liberalisation and Rural credit in India*, Tulika Books, New Delhi 2005.
- Srinivasan T.N., *Eight Lectures on India's Economic Reforms*, Oxford University Press, New Delhi 2000.
- Sundarajan V., Balino T., *Banking crises: cases and issues*, IMF, Washington D.C. 1991.
- Virmani A., *India's 1990–91 crisis: reforms, myths and paradoxes*, Working Paper No. 4/2001-Planning Commission, New Delhi 2001.
- WTO, World Trade Report 2009 http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report09_e.pdf.

Streszczenie

Globalny kryzys finansowy wpłynął na całą gospodarkę światową, zmieniając rolę i postrzeganie systemu finansowego. Chociaż kryzys rozpoczął i rozwinął w wysoko rozwiniętych krajach, przede wszystkim w USA i krajach strefy euro, również wpłynął na kraje rozwijające się. Indyjska gospodarka, jako wysoce zintegrowana i zespolona z gospodarką światową, doświadczyła skutków kryzysu. Praca ma na celu analizę wpływu światowego kryzysu na gospodarkę indyjską, zwłaszcza z punktu widzenia dynamiki gospodarczej.

Słowa kluczowe: kryzys finansowy, spowolnienie gospodarcze, gospodarka indyjska, makroekonomia

Numer klasyfikacji JEL: F41